

ROBERTO
SAVIANO

PASEKA

GOMORA

Osobní výpověď o ekonomické moci
a brutální rozpínavosti neapolské camorry

NAKLADATELSTVÍ PASEKA

ROBERTO SAVIANO **GOMORA**

roberto saviano

GOMMORA

OSOBNÍ VÝPOVĚĎ O EKONOMICKÉ MOCI A BRUTÁLNÍ ROZPÍNAVOSTI
NEAPOLSKÉ CAMORRY

NAKLADATELSTVÍ PASEKA
PRAHA - LITOMYŠL

VÁ
PŘELOŽILA ALICE FLEMRO

GOMORA. VIAGGIO NELL'IMPERO ECONOMICO E NEL SOGNO DI DOMINIO DELLA CAMORRA
Copyright © 2006 Arnoldo Mondadori Editore SpA, Milano
Translation © Alice Flemrová, 2008, 2012

ISBN 978-80-7432-265-5
ISBN 978-80-7432-317-1 (PDF)

Věnováno S., zatraceně

Pochopit, co znamená násilí, nepopírat jeho existenci,
bez předsudků čelit skutečnosti.

Hannah Arendtová

Ti, kdo zvítězí, ať už dosáhnou vítězství jakýmkoli způsobem,
se za to nikdy nestydí.

Niccolò Machiavelli

Lidi jsou červi a musejí zůstat červy.

Z telefonického odposlechu

Svět je tvůj.

Zjizvená tvář, 1983

ČÁST PRVNÍ

PŘÍSTAV

Kontejner se houpal, zatímco ho jeřáb přesouval na loď. Jako kdyby plul vzduchem. *Spreader*, mechanismus, jímž je kontejner připojen k jeřábu, nedokázal ten pohyb ovládnout. Špatně přiléhající poklop se náhle rozevřel a začaly se z něj sypat desítky těl. Vypadaly jako figuríny. Na zemi se ale hlavy rozbíjely, jako by to byly skutečné lebky. A byly to lebky. Z kontejneru padali muži a ženy. Mezi nimi i několik dětí. Mrtví. Zmražení, nalepení jeden na druhém. V řadě za sebou, namačkaní jako sardinky. Byli to Číňani, co nikdy neumírají. Věční Číňani, kteří si mezi sebou předávají doklady jak na běžícím pásu. Vida, kde skončili. Jejich těla, která si ta nejbujnější fantazie představovala uvařená v restauracích, pohřbená v zahradách kolem továren, vržená do jícnu Vesuvu. Byla zde. Padala po desítkách z kontejneru, se jmény napsanými na kartičkách přivázaných špagátkem kolem krku. Všichni si usťřádali peníze, aby se nechali pohřbít ve svých městech doma v Číně. Dávali si strhávat pár procent z platu výměnou za záruku zpáteční cesty, až jednou umřou. Za místo v kontejneru a díru v zemi někde na kousku rodné čínské hroudě. Když mi o tom jeřábník z přístavu vyprávěl, zakryl si obličej dlaněmi a díval se na mě škvírou mezi prsty. Jako by mu ta maska z rukou dodávala odvalu vyprávět. Viděl padat těla a nemusel ani spouštět alarm, aby někoho upozornil. Jenom spustil kontejner na zem a desítky osob, které se tam zničehonic objevily, naskládaly těla zase zpátky a co zbylo, spláchly hadicí. Tak takhle to chodilo. Pořád tomu nemohl uvěřit, doufal, že to byla jen halucinace vyvolaná přemírou přesčasů. Stáhl prsty k sobě a schoval za ně celý obličej, pak dál hovořil plačtivým hlasem, ale já už mu vůbec nerozuměl.

Všechno, co existuje, prochází tudy. Neapolským přístavem. Není žádná součástka, textilie, kus umělé hmoty, hračka, kladivo, bota, šroubovák, nýt, videohra, sako, kalhoty, vrtačka, hodinky, které by neprošly přístava-

vem. Neapolský přístav je rána. Hluboká. Cílový bod nikdy nekončících cest zboží. Lodě připlují, vklouznou do zálivu a přiblíží se k dokům jako mláďata k matčiným bradavkám, jen s tím rozdílem, že ony nemusejí sát, naopak je třeba je podojit. Neapolský přístav je díra v globusu, odkud vychází to, co bylo vyrobeno v Číně, na Dálném východě, jak ta místa ještě z legrace označují zpravodajové. Dálný východ. Předaleký. Téměř nepředstavitelný. Když člověk zavře oči, spatří kimona, vousy Marca Pola a mrštný kop Bruce Leea. Tenhle Dálný východ je ve skutečnosti připoutaný k neapolskému přístavu tak těsně jako žádné jiné místo na světě. Na tomhle východě nic dálného není. Mělo by se mu říkat Velmi blízký východ, Nejbližší východ. Všechno, co se vyrobí v Číně, je vypuštěno právě zde. Jako kbelík plný vody převrácený do písečné jámy, která se tím jedním vychrstnutím ještě víc vyhloubí, rozšíří, proboří. Sám neapolský přístav hýbe dvaceti procenty ceny dovozu textilního zboží z Číny, ale projde jím přes sedmdesát procent z celkového objemu výroby. Je to podivnost, kterou lze jen těžko pochopit, ale zboží s sebou nese zvláštní kouzla, umí být a přitom nebýt, přijít, přestože nikdy nedorazí, být drahé pro zákazníky, i když nestojí za nic, vykazovat mizivou hodnotu pro berňák, a přitom mít cenu zlata. Věc se má tak, že textilní zboží má spoustu zbožíznaleckých kategorií a stačí škrtnutí perem na průvodním listu, aby se výrazně snížila cena a DPH. V tichu černé díry přístavu jako by se molekulární struktura věcí rozkládala, aby se pak zase pospojovala, jakmile opustí zónu pobřeží. Zboží musí opustit přístav okamžitě. Všechno probíhá v takové rychlosti, že zatímco se vyřizují formality, zboží už je pryč. Jako by se nic nestalo, jako kdyby to všechno bylo pouhé mávnutí proutkem. Neexistující cesta, neskutečné přistání, přízračná loď, mizející náklad. Jako kdyby tu zboží nikdy nebylo. Vypařilo se. Zboží musí doputovat k zákazníkovi a nezanechat za sebou uslintanou stopu, musí dorazit do skladu hned, rychle, dřív než by mohl začít běžet čas, čas, který by umožňoval nějakou kontrolu. Metrčky zboží se pohybují, jako by to byla zásilka na dobírku, kterou vám pošťák donese až do domu. V neapolském přístavu, na jeho 1 336 000 metrech čtverečních podél jedenácti a půl kilometru pobřeží, se čas odvíjí jedinečným způsobem. Co by se venku dalo vyřídit za hodinu, v neapolském přístavu jako kdyby zabralo něco málo přes minutu. Přísluvečná pomalost, která v kolektivní představě činí každý Neapolcův pohyb nesmírně zdlouhavý, je tady smazána, vyvrácena, popřena. Celnice zaktivuje svou kontrolu v časové dimenzi, kterou čín-

ské zboží překoná. Je to nelítostná rychlost. Jako by se tu zabíjela každá minuta. Hotová jatka minut, masakr vteřin uloupených z dokumentace, stíhaných plynovými pedály kamionů, tlačných jeřáby, doprovázených vysokozdviznými vozíky, které rozebírají vnitřky kontejnerů.

V neapolském přístavu působí největší rejskař čínského státu, COSCO, vlastníci třetí největší flotily na světě a spravující v konsorciu s MSC, vlastníkem druhé největší flotily na světě se sídlem v Ženevě, největší kontejnerový terminál. Švýcaři a Číňané se spojili a rozhodli se umístit většinu svých obchodů do Neapole. Mají tu k dispozici přes devět set padesát metrů přístavního mola, sto třicet tisíc metrů čtverečních terminálu kontejnerů a třicet tisíc metrů čtverečních mimo přístav, čímž pohltili téměř veškerou tranzitní přepravu realizovanou přes Neapol. Člověk musí přebudovat vlastní představivost, když se snaží pochopit, jak se ta nesmírná čínská produkce může vejít na schůdek v neapolském přístavu. Zdá se, že je zapotřebí mít představivost biblickou, protože přístav je jako ucho jehly a lodě, které jím projdou, jsou velbloud. Srážející se lodní přídě, nákladní lodě čekající v řadě jedna za druhou u ústí zálivu, až budou moct vjet dovnitř ve zmatku kymácejících se zádí, lomozících úpěním železa, plechů a nýtů, pomalu vplouvají do malé neapolské výpusti. Jakýsi mořský konečník, jehož svěrače se s velikou bolestí stahují.

Jenže ono je to jinak. Nevypadá to tu takhle. Zdánlivě tu není žádný zmatek. Všechny lodě vplouvají a odplouvají v pravidelném pořádku, nebo tak se to alespoň při pohledu z pevniny jeví. A přece tudy prochází sto padesát tisíc kontejnerů. Celá města ze zboží vystavěná nad přístavem a posléze odvezená pryč. Klíčovou vlastností přístavu je rychlost, jakákoli byrokratická rozvleklost, jakákoli pečlivá kontrola proměňují přepravního geparda v pomalého a těžkopádného lenochoda.

Na molu se vždycky ztratím. Molo Bausan je úplně stejné jako stavebnice Lego. Obrovská struktura, která ale vypadá, jako by neměla žádný prostor, spíš se zdá, že si ho vymýšlí. Na molu je jeden kout, který připomíná spleť vosích hnízd. Divoké úly nalepené po celé stěně. Jsou to tisíce elektrických zásuvek pro napájení tzv. *reeferů*, kontejnerů s mraženými potravinami a s ocasy připojenými k tomuhle úlovišti. Všechny rybí prsty a krabí tyčinky celého světa jsou napěchované ve zdejších mrazicích boxech. Když jdu na molo Bausan, mám pocit, že vidím, odkud se bere veškeré zboží vyrobené pro lidský druh. Kde tráví poslední noc předtím, než je prodají. Je to jako upírat zrak na počátek světa. Během pár hodin

projdou přístavem šaty, které bude nosit pařížská mládež jeden měsíc, rybí prsty, které budou jíst v Brescii celý rok, hodinky, které ozdobí zá-
pěstí Katalánců, hedvábí na všechno anglické oblečení na jednu sezonu. Bylo by zajímavé, kdyby se člověk mohl někde dočíst, nejen kde bylo
zboží vyrobeno, ale i jakou cestu urazilo, než doputovalo až k zákaz-
níkovi. Výrobky mají několikanásobné, hybridní a smíšené občanství. Napůl se rodí uprostřed Číny, pak se dokončují na nějaké slovanské peri-
ferii, zdokonalují na severovýchodě Itálie, zabalí se v Apulii nebo na se-
ver od Tirany a skončí v kdovíjakém evropském skladišti. Zboží má veš-
kerá práva na volný pohyb, jakých žádný člověk nikdy nedosáhne. Všech-
ny úseky cesty, trasy náhodné i předem stanovené vedou nevyhnutelně
do Neapole. Když se loď blíží k přístavu, vypadají obrovské *fullcontainery*
jako lehká zvířata, ale jakmile pomalu vplují do zálivu a sunou se k molu,
stávají se z nich těžcí mamuti z plechu a řetězů, na bocích se zrezivělými
švy, ze kterých crčí voda. Představujete si, že ty lodě musejí mít nesmírně
početné posádky, ale nakonec z nich vystoupí jen hrstka mužičků, o nichž
si pomyslíte, že nedokážou zkrotit takové obludy na širém oceánu.

Když jsem tu poprvé viděl přistát čínskou loď, připadalo mi, že jsem se
ocitl před veškerou světovou produkcí zboží. Množství přítomných kon-
tejnérů se nedalo očima spočítat, nedalo se vyčíslit. Nedokázal jsem si
o něm udělat představu. Může se zdát nemožné, že by člověk nedokázal
postupovat pomocí čísel, a přece se součet ztrácel, cifry začaly být příliš
vysoké, pletly se.

V Neapoli se teď vykládá téměř výhradně jen zboží pocházející z Číny,
celkem 1 600 000 tun. Toho registrovaného. Přinejmenším další milion
projde přístavem, aniž zanechá nějakou stopu. Podle údajů celní správy
jen v neapolském přístavu unikne celní kontrole šedesát procent zboží,
dvacet procent dodejek nikdo nekontroluje a je v nich ukryto padesát ti-
síc padělků: z toho devadesát devět procent pochází z Číny a odhaduje
se, že daňový únik činí dvě stě milionů eur za půl roku. Kontejnery, které
musí zmizet dřív, než je někdo stihne prohlédnout, jsou v prvních řa-
dách. Každý kontejner je řádně očíslován, ale hodně jich má naprosto stej-
né číslo. A tak jeden zkontrolovaný kontejner pokřtí všechny své ilegální
dvojníky. Ten, který se vyloží v pondělí, se může ve čtvrtek prodat v Mo-
deně nebo v Janově nebo skončí ve výkladních skříních v Bonnu a v Mni-
chově. Značná část zboží putujícího na italský trh by měla být přes Itálii
jen převezena, ale celní kouzla umožňují, že tranzit se stane cílovou sta-

nicí. Gramatika zboží má jednu syntax pro doklady a jinou pro obchodování. V dubnu 2005, během čtyř zásahů, k nimž došlo téměř náhodou a ve velmi těsném časovém sledu, zabavila celní hlídka dvacet čtyři tisíce kusů džín určených pro francouzský trh; dále padesát jeden tisíc předmětů z Bangladéše se značkou „made in Italy“ a asi čtyři sta padesát tisíc figurek, panáčků, barbín, spidermanů; a k tomu dalších čtyřicet šest tisíc plastových hraček v celkové hodnotě přibližně třicet šest milionů eur. Jeden plátek světové ekonomiky prošel během pár hodin neapolským přístavem. A z přístavu dál do světa. Neuběhne hodina nebo minuta, kdy by se nedělo něco podobného. A z plátek ekonomiky se stávají kýty, pak čtvrtky a nakonec celé býci obchodu.

Přístav je oddělený od města. Je to zanícený apendix, ze kterého se nikdy nevyvinul zánět pobříšnice, zůstává schovaný v útrobach pobřeží. Jsou tu pouštní oblasti sevřené mezi vodou a souší, které ale jako by nepatřily ani moři, ani pevnině. Suchozemský obojživelník, metamorfóza moře. Humus a smetí, odpadky po léta zanášené na břeh přílivem a odlivem vytvořily nový útvar. Lodě vypouštějí toalety, vymývají nákladní prostory a nechávají žlutou pěnu odtékat do vody, motorové čluny a jachty čistí motory a všechno uklízejí do mořské popelnice. A všechno se shromažďuje u břehu, nejdřív jako rozměklá masa, později jako tvrdá krusta. Slunce ozáří tu fatu morgánu, aby ukázalo moře tvořené vodou. Ve skutečnosti se ale povrch Neapolského zálivu leskne spíš jako odpadkové pytle. Ty černé. A spíš než vodu připomíná moře v zálivu obrovskou vanu plnou chloristanu. Molo s tisícovkami barevných kontejnerů vypadá jako nepřekonatelný val. Neapol je obehnána hradbami zboží. Hradbami, které ale nechrání město, právě naopak, město chrání hradby. Nejsou tu armády přístavních dělníků ani romantická přístavní luza. Lidé si přístav představují jako místo plné rámusu, hemžení mužů, jizev a všech možných jazyků, jako frenetickou směs národů. A zatím tu panuje ticho jako v plně automatizované továrně. Vypadá to, jako by tu ani nikdo nebyl, jako kdyby kontejnery, lodě a kamiony poháněl nějaký věčný pohyb. Bezhluchá rychlost.

Chodil jsem do přístavu jíst ryby. Blízkost moře není zárukou kvality restaurace, nacházel jsem na talíři kousky pemzy, písek a sem tam dokonce i nějakou vařenou chaluhu. Mušle házeli do hrnce tak, jak je vylovili.

Čerstvost zaručena, ruská ruleta nákazy. Ale všichni si už zvykli na příchuť umělých chovů, díky níž nerozeznáte sépii od kuřete. Abyste dostali nedefinovatelnou chuť moře, musíte podstoupit nějaké riziko. A já ho podstupoval rád. V přístavní restauraci jsem zároveň sháněl informace o nějakém podnájmu.

„Tak to teda nevím, tady byty mizej jeden po druhým. Zabíraj si je Číňani...“

Chlápek trůnící uprostřed lokálu, mohutný, ale ne dost vzhledem ke svému hlasu, na mě ale pohlédl a zařval: „Možná by se tu ještě něco našlo!“

Nic víc neřekl. Když jsme oba dojedli, vydali jsme se společně ulicí lemuující přístav. Nemusel mi ani říkat, abych šel za ním. Došli jsme na dvůr téměř přízračného činžáku, společné noclehárny. Vylezli jsme do třetího patra, kde přežíval jediný studentský byt. Jinak všechny podnájemníky postupně vystrnadili, aby uvolnili místo prázdnou. V bytech nesmělo nic zůstat. Žádné skříně, ani postele, ani obrazy, ani noční stolky, a dokonce ani stěny. Muselo tam být jen místo, místo na balíky, místo na obrovské papírové krabice, místo na zboží.

V bytě mi přidělili něco jako pokoj. Lépe řečeno kamrlík, kam se vešla jen postel a skříň. O nájemném, o společné platbě složenek, o telefonních přípojkách nepadlo ani slovo. Představili mě čtyřem klukům, mým spolubydlícím, a to bylo všechno. Vysvětlili mi, že to je jediný obydlený byt v celém činžáku a že slouží jako přístřeší pro Siena, Číňana, co má na starosti „domy“. Nemusel jsem platit žádný nájem, ale požádali mě, abych každý víkend pracoval ve skladištních bytech. Vydal jsem se hledat bydlení, našel jsem práci. Dopoledne se bouraly zdi, večer se odklízely zbytky betonu, tapety a cihly. Suť se nakládala do obyčejných pytlů na smetí. Stržení zdi způsobuje nepředstavitelný hluk. Ne jako když bouchnete do kamene, ale jako když rukou smetete ze stolu sklenice. Z každého bytu se stává skladiště beze stěn. Neumím si vysvětlit, jak se vůbec činžák, kde jsem pracoval, ještě udržel na nohou. Několikrát jsme vědomě zbořili různé nosné zdi. Ale potřebovali jsme místo pro zboží, a když musíte uchovávat výrobky, uchování betonové rovnováhy jde stranou.

Plán napéchovat balíky do bytů se zrodil v hlavách několika čínských obchodníků, poté co představitelé neapolského přístavu předložili delegaci amerického Kongresu tzv. *security project*. Ten počítá s rozdělením přístavu na čtyři oblasti: pro zámořskou plavbu, pro pobřežní plavbu, pro

zboží a pro kontejnery, včetně stanovení rizik pro každou oblast. Po zveřejnění tohoto bezpečnostního projektu bylo třeba zamezit tomu, že by byla nucena zasáhnout policie, že by o tom příliš dlouho psaly noviny nebo tam dokonce pronikly nějaké televizní kamery slídící po štavnatém soustu. Proto se mnozí čínští podnikatelé rozhodli, že všechno musí být pohřbeno pod ještě větším příkrovem ticha. Také kvůli zvýšení nákladů musela být přítomnost zboží ještě méně postřehnutelná. Zboží muselo mizet v pronajatých hangárech v zapadlých koutech venkova, mezi skládkami a tabákovými plantážemi. To by ale neeliminoválo přepravu kamiony. Zatímco takhle jezdilo každý den z přístavu a do přístavu nanejvýš deset dodávek nacpaných až k prasknutí. Po pár metrech už byly v garážích činžáků naproti přístavu. Stačilo jen jezdit sem a tam.

Neexistující, nepostřehnutelné pohyby, ztracené v každodenních manévrech dopravy. Pronajaté byty. Vybourané. Vzájemně propojené garáže, sklepy až po strop naplněné zbožím. Žádný majitel se neodvážil si stěžovat. Sien jim všechno zaplatil. Nájem i odškodné za nepovolené bourání. Tisícovky balíků stoupaly do pater osobním výtahem přebudovaným na nákladní. Ocelová klec vražená do útroh činžáků, po jejíchž kolejnicích jezdila nepřetržitě nahoru a dolů plošina. Práce byla soustředěná do několika málo hodin. Výběr balíků nebyl náhodný. Vykládal jsem zboží zrovna začátkem července. Výnosná práce, ale nejde ji dělat bez trvalého tréninku. Horko bylo strašně vlhké. Nikdo se neodvážil požádat o ventilátor. Nikdo. A nesouviselo to se strachem z potrestání nebo s nějakou zvláštní kulturou založenou na poslušnosti a podřízenosti. Lidi, co vykládali zboží, pocházeli ze všech koutů zeměkoule. Z Ghany, z Pobřeží Slonoviny, z Číny, z Albánie. Byli tam i Neapolci, Kalábrijci, Lukánci. Nikdo o nic nežádal, všichni usoudili, že zboží tím horkem netrpí, a to byl dostatečný důvod, aby se nevyhazovaly peníze za ventilátory.

Pěchovali jsme balíky s bundami, nepromokavými plášti, větrovkami k-way, bavlněnými svetry, deštníky. Bylo to uprostřed léta, vypadalo to jako šílená volba, zásobit se podzimním oblečením, místo abychom hromadili plavky, lehátka a plážové pantofle. Věděl jsem, že v skladištních bytech není zvykem výrobky uchovávat jako ve velkém skladu, je v nich jen zboží, které hned poputuje na trh. Čínští podnikatelé ale předvíдали, že bude podmračený srpen. Nikdy jsem nezapomněl na přednášku Johna Maynarda Keynesa o hodnotě marže: jak se kupříkladu mění cena láhve vody na poušti a té samé láhve poblíž vodopádu. Toho léta tedy italský

obchodníci nabízelí láhve u pramenů, zatímco čínští podnikatelé budovali zřídla v poušti.

Po pár dnech práce v činžáku k nám Sien přišel přespat. Mluvil bezvadnou italštinou s nedůrazným *r* proměněným ve *v*. Jako zchudlí šlechtici, které ve svých filmech napodoboval Totò. Sien Ču byl překřtěn na Nina. V Neapoli si skoro všichni Číňané, kteří jsou v kontaktu s domorodci, dávají místní jména. Takhle praxe je tak rozšířená, že už nikoho neudivuje, když se mu nějaký Číňan představí jako Tonino, Nino, Pino, Pasquale. Sien Nino místo spaní strávil noc za kuchyňským stolem telefonováním a pošilháváním na televizi. Ležel jsem v posteli, ale nedokázal jsem usnout. Sienův hlas ani na chvíli neutichal. Jazyk mu vystřeloval mezi zuby, jako když pálí z kulometu. Při mluvení se ani nenadechoval nosem, jako při nějaké slovní apnoe. A navíc větry jeho osobních strážců, sytící byt nasládlým pachem, zamořily i můj pokoj. Nechutný nebyl jen ten smrad, ale i představy, které vyvolával v mé mysli. Jarní závitky zahrňávající v jejich žaludcích a kantonská rýže macerovaná v žaludečních šťávách. Ostatní podnájemníci už byli zvyklí. Když zavřeli dveře, neexistovalo nic kromě jejich spánku. Pro mě naopak neexistovalo nic kromě toho, co se dělo za mými dveřmi. Tak jsem se uvelebil v kuchyni. Společný prostor. Takže částečně i můj. Nebo by to tak aspoň mělo být. Sien přestal mluvit a pustil se do vaření. Smažil nějaké kuře. Napadaly mě desítky otázek, které bych mu rád položil, překypoval jsem zvědavostí, chtěl jsem strhnout nánosy klíšé. Dal jsem se do řeči o triádě. O čínské mafii. Sien dál smažil. Chtěl jsem se ho zeptat na podrobnosti. Třeba jen symbolické, rozhodně jsem po něm nechtěl žádná přiznání ohledně jeho afiliace, jeho přijetí za člena klanu. Dával jsem najevo, že znám v hrubých rysech svět čínské mafie, a domýšlivě jsem si namlouval, že když si člověk přečte vyšetřovací spis, je to ten nejlepší způsob, jak získat otisk skutečnosti. Sien si odnesl své smažené kuře ke stolu, posadil se a neřekl ani slovo. Nevím, jestli mu připadalo zajímavé, co jsem říkal. Nevím a nikdy jsem se nedozvěděl, jestli byl součástí té organizace. Usrkl si piva, pak se nadzvedl ze židle, vytáhl z kapsy kalhot peněženku, šátral v ní poslepu prsty a vytáhl tři mince. Hodil je na stůl a zarazil je na ubrusu obrácenou sklenicí.

„Euro, dolar, jen. Tohle je moje triáda.“

Sien působil upřímně. Žádná jiná ideologie, žádné uctívání nějakého symbolu nebo hierarchie. Zisk, obchod, kapitál. Nic jiného. Existuje

tendence považovat sílu ovlivňující jisté pohyby za temnou, a tudíž ji připisovat temné entitě: čínské mafii. Je to syntéza snažící se rozpráší všechny společné výrazy, všechny finanční toky, všechny druhy investic, všechno, co vytváří sílu zločinecké ekonomické organizace. Už nejméně pět let každá zpráva Komise pro boj s mafií upozorňovala na „roztoucí nebezpečí čínské mafie“, ale za deset let vyšetřování zabavila policie nedaleko Florencie, v Campi Bisenzio, necelých šest set tisíc eur, pár motorek a část továrny. Úplné nic v porovnání s ekonomickou silou, která dokázala přemísťovat kapitál v hodnotě stovek milionů eur, alespoň podle toho, co denně psali američtí analytici. Podnikatel se na mě usmíval.

„Ekonomika má vršek a spodek. My jsme vstoupili spodem a vycházíme vrchem.“

Než si šel lehnout, udělal mi Sien Nino nabídku na druhý den.

„Vstáváš brzo?“

„Jak kdy...“

„Když budeš zítra v pět ráno na nohou, pojď s náma do přístavu. Pomůžeš nám.“

„S čím?“

„Jestli máš mikinu s kapucí, vem si ji na sebe, radím ti dobře.“

Nic víc mi neřekl. A já byl příliš zvědavý na akci, které jsem se měl zúčastnit, než abych vyzvídal. Další otázky by mohly Sienovu nabídku ohrožit. Zbývalo mi jen pár hodin spánku. A nedočkavost byla na nějaký odpočinek příliš velká.

Přesně v pět jsem byl nachystaný a v průjezdu činžáku se k nám přidali další kluci. Kromě mě a mého spolubydlícího tam byli dva Maghrebinci s napomádovanými vlasy. Nasoukali jsme se do dodávky a vjeli do přístavu. Nevím, kolik jsme toho ujeli a jakými škvírami přístavní čtvrti jsme se protáhli. Usnul jsem opřený o okénko dodávky. Vystoupili jsme u útesů, kde se nad srázem táhlo malé molo. Kotvil tam člun s obrovským motorem, který v porovnání s křehkou a protáhlou konstrukcí loďky vypadal jako hrozně těžký ocas. V těch kapucích jsme všichni připomínali legrační skupinku raperů. Kapuce, kterou jsem považoval za nezbytnou kvůli maskování, aby nás nikdo nepoznal, sloužila jen jako ochrana před stříkanci ledové vody a jako pokus zažehnat migrénu, která se člověku takhle brzy ráno na širém moři zahryzne mezi spánky. Jeden mladý Neapolec nastartoval a druhý se chopil kormidla. Vypadali jako bratři. Nebo

aspoň měli stejné obličej. Sien s námi nejel. Asi po půl hodině cesty jsme se přiblížili k nějaké lodi. Vypadalo to, že do ní narazíme. Byla obrovská. Jen stěží jsem zaklonil hlavu, abych viděl, kde končí zábradlí. Na moři lodi vydávají železný řev, jako křik kácených stromů, a takové ponuré prázdné zvuky, po kterých člověk nejmíň dvakrát polkne hlen, co chutná slane.

Na kladce z lodi trhavě spouštěli síť plnou velkých beden. Pokaždé když balík dopadl na dřevěné dno plavidla, člun se tak rozhoupal, že jsem se už chystal na koupel. Nakonec jsem ale v moři neskončil. Bedny nebyly až tak těžké. Ale když jsem jich naskládal na záď asi třicet, měl jsem zápěstí celá rozbolavělá a předloktí rudá od neustálého odírání o hrany lepenky. Motorový člun pak zamířil k pobřeží a po nás přirazily k lodi další dva, aby nabraly zbylé balíky. Nevypluly od našeho mola, ale zničehonic se zavěsily do naší vodní brázdy. Cítil jsem, jak se mi zvedá žaludek, pokaždé když člun pleskl přídí o hladinu. Opřel jsem si hlavu o pár krabic. Po čichu jsem se snažil uhodnout, co obsahují, přilepil jsem na ně ucho, abych podle zvuků poznal, co je tam uvnitř. Začal se mě zmocňovat pocit viny. Kdoví, čeho jsem se to zúčastnil, neúmyslně, bez možnosti skutečné volby. Propadnout peklu, dobře, ale aspoň vědomě. Já místo toho nakonec z pouhé zvědavosti vykládal pašované zboží. Člověk bláhově věří, že zločin musí být z nějakého důvodu mnohem promyšlenější a záměrnější než neškodný skutek. Ve skutečnosti v tom není rozdíl. Činy jsou vybaveny pružností, o níž etické soudy nemají ani tušení. Když jsme přirazili k molu, Maghrebinci dokázali vystoupit ze člunu se dvěma krabicemi na ramenou. Mně k potáčení úplně stačily jen moje nohy. Na útesech na nás čekal Sien. Přistoupil k jedné obrovské krabici, v ruce měl připravený nožík, přejel jím po dlouhém pruhu lepenky, která spojovala dvě strany papírového víka. Byly tam boty. Originální sportovní boty těch nejslavnějších značek. Nové modely, zbrusu nové, které v italských obchodech ještě nebyly k dostání. Jelikož se báli celní kontroly, radši vyložili náklad na širém moři. Část zboží tak mohla být vržena na trh bez daňového zatížení, velkoobchodníci si je vezmou bez celních poplatků. Konkurence se poráží díky slevám. Stejná kvalita zboží, ale se čtyř-, šesti-, desetiprocentní slevou. To jsou procenta, která žádný obchodní zástupce nebude moct nabídnout, a díky procentům slevy obchod buď vzkvétá, nebo skomírá, díky nim lze otvírat obchodní centra, mít jisté příjmy a s jistými příjmy i bankovní záruky. Ceny se musí snižovat.

Všechno musí dorazit na místo určení a pohybovat se při tom rychle, potají. Prostor mezi prodejem a nákupem se musí neustále zmenšovat. To je nečekaný kyslík pro italské a evropské obchodníky. A ten kyslík přichází přes neapolský přístav.

Napěchovali jsme všechny balíky do několika dodávek. Dorazily ještě další čluny. Dodávky mířily do Říma, Viterba, Latiny, Formie. Sien nás dal odvézt zpátky domů.

Všechno se během posledních let změnilo. Všechno. Zničehonic. Najednou. Někdo už tu změnu tuší, ale ještě ji nechápe. Ještě před deseti lety brázdily záliv čluny pašeráků, rána s sebou přinášela várku maloobchodníků, kteří přijížděli doplnit zásoby cigaret. Ulice plné lidí, auta plná kartonů, na rozích židle a prodejní pulty. Vedly se bitvy mezi pobřežními hlídkami, celníky a pašeráky. Metrčky cigaret se vyměňovaly za nezdařené zatčení, nebo se někdo dal zatknout, aby je zachránil nacpané ve dvojitém dnu unikajícího člunu. Probdělé noci, hlídky a hvízdání upozorňující na podezřelé pohyby aut, zapnuté vysílačky, aby zachytily alarm, podél pobřeží řady mužů, kteří si rychle předávali krabice. Auta vyrážející z apulského pobřeží do vnitrozemí a z vnitrozemí do Kampánie. Základní osa byla Neapol–Brindisi, trasa kvetoucího obchodu s levnými cigaretami. Pašeráctví, „Fiat“ italského Jihu, blahobyt neobčanů, dvaceti tisíc osob pracujících výlučně v pašeráckém obchodu mezi Apulií a Kampánií. Pašeráctví rozpoutalo na počátku osmdesátých let velkou válku camorristů.

Klany z Apulie a Kampánie vracely do Evropy cigarety, které už nepodléhaly monopolu italského státu. Dovážely tisíce beden měsíčně z Černé Hory a účtovaly si pět set milionů lir za jeden náklad. Teď se všechno roztránilo a proměnilo. Pro klany už to není výhodné. Ale ve skutečnosti dogmaticky platí Lavoisierova maxima, že „nic nevzniká, nic nezaniká, vše se přeměňuje“. V přírodě, ale především v dynamice kapitalismu. Artiklem pašeráků už není nikotinová závislost, ale předměty denní potřeby. Rodí se děsivě nelítostná cenová válka. Procenta slev dealerů, velkoobchodníků a obchodníků rozhodují o životě a smrti každého ze zúčastněných ekonomických subjektů. Daně, DPH, nejvyšší povolený náklad každého kamionu jsou zátěží zisku, pravými a nefalšovanými železobetonovými celníci při oběhu zboží a peněz. Velké podniky proto stěhují výrobu na východ, do Rumunska, do Moldavska, do Asie, do Číny, aby získaly levnou pracovní sílu. To ale nestačí. Levně vyrobené zboží se

musí prodat na trhu, kam vstupuje stále větší počet lidí s nejistými výděly, s minimálními úsporami, a navíc posedlých snahou ušetřit každý cent. Počet neprodaných výrobků stoupá, a tak zboží, ať už pravé, nepravé, z poloviny nepravé nebo částečně pravé, přijíždí v tichosti. Aniž po sobě zanechá stopu. Není tak viditelné jako cigarety, jelikož nebude distribuováno paralelně. Jako kdyby se vůbec nepřepravovalo, jako by vyrostlo někde na poli a tam je sklídily nějaké anonymní ruce. Pokud peníze nesmrdí, pak zboží voní. Ale nikoli po moři, které přeplulo, nenese stopy pachu rukou, jež je vyrobily, ani z něj neuniká olej mechanických chapadel, která je smontovala. Zboží je cítit tím, čím je. Takle vůně nemá jiný původ než na obchodníkově pultu, nevyčichne jinde než u kupce doma.

Nechali jsme moře za zády a dojeli jsme domů. Dodávka nám stěží dopřála čas vystoupit. Pak se vrátila do přístavu nabírat, nabírat a zase nabírat další balíky a zboží. Napůl v mrákotách jsem vlezl do nákladního výtahu. Svlékl jsem si mikinu promáčenou vodou a potom a padnul jsem do postele. Nevím, kolik krabic jsem složil a přenesl. Ale připadalo mi, že jsem vyložil boty pro půlku Itálie. Byl jsem unavený, jako bych měl za sebou namáhavý a nabitý den. Ostatní kluci v bytě se probouzeli. Bylo brzy ráno.

ANGELINA JOLIE

V následujících dnech jsem Siena doprovázel na jeho pracovních schůzkách. Vlastně si mě vybral, abych mu dělal společnost během přesunů a při obědě. Mluvil jsem buď moc, nebo moc málo. Líbily se mu oba dva postoje. Sledoval jsem, jak se seje a pěstuje osivo peněz, jak se nechává ležet ladem půda ekonomiky. Dorazili jsme do Las Vegas. Na sever Neapole. Las Vegas se téhle zóně říká z různých důvodů. Tak jako je nevadské Las Vegas postavené uprostřed pouště, i tahle sídliště vypadají, jako kdyby vyrostla z ničeho. Člověk se sem dostane pouští silnic. Kilometry asfaltu, širokánkových silnic, které vás odsud v několika minutách vyvedou a vytlačí vás na dálnici do Říma, přímo na sever. Silnice vybudované ne pro osobní auta, ale pro kamiony, nikoli pro přesun občanů, ale pro transport oblečení, bot, tašek. Když přijíždíte od Neapole, objeví se před vámi zničehonic tyhle periferie, zaražené do země jedna vedle druhé. Hroudy betonu. Pletence silnic podél přímky, na níž se v jediném dlouhém sledu střídají Casavatore, Caivano, Sant'Antimo, Melito, Arzano, Piscinola, San Pietro a Patierno, Frattamaggiore, Frattaminore, Grumo Nevano. Změť silnic. Obytné zóny, navlas stejné, které vypadají jako jedno velké město. Silnice, které až do poloviny patří k jednomu satelitu a od poloviny k druhému.

Mnohokrát jsem slyšel, jak oblasti Foggie říkají *Kalifoggia* nebo jihu Kalábrie *Kalafrika* nebo *Saudská Kalábrie*, anebo Sala Consilina *Sahara Consilina* a jako *Třetí svět* je označována celá oblast Secondigliana. Ale Las Vegas je tady *opravdu* Las Vegas. Kdokoli se na tomhle území pokusil o podnikatelský vzestup, po celá léta mu to vycházelo. Splnit si svůj sen. Pomocí půjčky, finančního vyrovnání, bohatých úspor člověk vybudoval továrnu. Vsadil všechno na jednu firmu: když vyhrál, získal výkonnost, produktivitu, rychlost, mlčení a levnou pracovní sílu. Vyhrál jako při ruletě, sázkou na červenou, nebo na černou. Když prohrál, za pár měsíců zavřel krám. Las Vegas. Protože nic nebylo stanoveno přesným adminis-

trativním a ekonomickým plánováním. Boty, šaty, konfekce, to byly výrobky, které se na mezinárodním trhu prosazovaly vskrytu. Města se touhle vzácnou výrobou nepyšnila. Výrobky byly tím úspěšnější, v oč větší tichosti a tajnosti byly zhotoveny. Území, která po celá desetiletí produkovala to nejlepší z italské módy. A tedy to nejlepší z módy světové. Neměla podnikatelská sdružení, neměla učiliště, neměla nic kromě práce, kromě šicího stroje, malé dílny, zabalené zásilky, odeslaného zboží. Nic jiného než nekonečné opakování těchhle fází. Cokoli dalšího bylo nadbytečné. Člověk se vyučil u pracovního stolu, své podnikatelské dovednosti prokázal buď výhrou, nebo prohrou. Žádné financování, žádné projekty, žádné pracovní stáže. Všechno hezky hned v aréně trhu. Buď vyhraješ, nebo prohraješ. S narůstáním mezd se vylepšovalo bydlení, kupovala se ta nejdražší auta. To všechno bez nějakého vymezitelného kolektivního bohatství. Bylo to uloupené bohatství, s námahou někomu sebrané a odnesené do vlastního doupěte. Přicházeli ze všech stran, aby investovali, vznikaly dílny s přidruženou výrobou konfekce, košil, sukni, sak, bund, rukavic, klobouků, bot, kabelek a peněženek pro italské, německé, francouzské podniky. Na tomhle území nebylo od padesátých let zapotřebí žádných povolení, smluv, výrobních hal. Z garáží, přístěnků a kamrlíků se stávaly dílny. Ty, co vyráběly zboží průměrné kvality, zlikvidovala v posledních letech čínská konkurence. Neposkytla žádný prostor pro růst rukodělné zručnosti dělníků. Buď člověk okamžitě odvádí naprosto dokonalou práci, nebo se najde někdo, kdo dokáže pracovat na průměrné úrovni, ale rychleji. Spousta lidí se ocitla bez práce. Majitele továrniček vyždímalý dluhy a lichva. Řada z nich se začala ukrývat před zákonem.

Existuje místo, jemuž se zánikem dílen nízké kvality došel dech, zastavil se jeho růst a vyčerpala se schopnost přežít. Vypadá jako emblém konce periferie. Domy jsou stále osvětlené a plné lidí, i dvorky jsou přeplněné lidmi. Auta jsou stále zaparkovaná. Nikdo odtamtud nikdy nevychází. Nedojde k všeobecnému vylidnění, které je nejčastěji znát po ránu, když všichni odejdou do práce nebo do školy. Tady je naopak pořád spousta lidí, neustále je tu slyšet hluk obývaných domů. Parco Verde v Caivanu.

Parco Verde se před vámi objeví, jakmile opustíte středovou osu, asfaltovou čepel protínající čistým řezem všechny vesnice neapolského příměstí. Spíš než čtvrť připomíná hromadu betonového haraburdí, hliníkové verandy bobtnají jako vředy na každém balkonu. Vypadá jako jedno

z těch míst, kde se architekt při projektování inspiroval plážovými stavbami, jako kdyby ty činžáky zamýšlel postavit po vzoru věží z písku, které vytvoříte, když obrátíte kyblíček. Jednoduché, šedavé domy. V jednom koutě se tu krčí miniaturní kaplička. Téměř nepostřehnutelná. Vždycky ale nevypadala takhle. Předtím tu stávala kaple. Veliká a bílá. Pravé a nefalšované mauzoleum, věnované chlapci jménem Emanuele, který zemřel při práci. Při práci, která je v některých oblastech dokonce horší než makat načerno v továrně. Ale je to řemeslo. Emanuele se živil přepadáváním. Přepadával vždycky v sobotu. Každou sobotu, už nějaký čas. A pořád na stejné silnici. Stejný čas, stejná silnice, stejný den. Protože sobota byla den jeho obětí. Den zamilovaných párečků. A osmdesátá sedmá státní byla místem, kam se stahovaly všechny páry z okolí. Hnusná silnice, jen záplatovaný asfalt a mikroskládky. Pokaždé když tudy projíždím a vidím ty dvojice, říkám si, že člověk asi musí naplno povolit otěže vášním, aby mu bylo dobře uprostřed takovýho sajrajtů. A právě tady se schovával Emanuele se svými dvěma kamarády, vyčkávali, až auto milenců zaparkuje a zhasnou světla. Pak počkali ještě pár minut, aby jim dali čas se svlíknout, a ve chvíli největší zranitelnosti vyráželi. Pistolí rozbili okýnko a pak ji namířili klukovi pod nos. Oškubali párečky a šli si užít víkend s desítkou přepadení za zády a pěti sty eury v kapse: maličká kořist, která pro někoho může být hotový poklad.

Jenže jednou v noci je překvapí hlídka karabiníků. Emanuele a jeho kumpáni jsou tak pitomí, že jim nedojde, že dělat stále totéž a přepadávat na stále stejných místech je ten nejlepší způsob, jak se nechat chytit. Dvě auta se pronásledují, vrážejí do sebe, zazní výstřely. Pak se všechno zastaví. V jednom autě je Emanuele, mrtvý. Měl v ruce pistolí a namířil ji na karabiníky. Zabili ho jedenácti ranami vypálenými během několika vteřin. Vystřelit zničehonic jedenáct ran znamená mít namířenou pistolí a čekat na sebemenší signál ke střelbě. Střílet, abych zabil, a pak si říct, že jsem to udělal, aby nezabili mě. Druzí dva kluci zabzdili. Projektily vletěly do auta jako vítr. Všechny zmagnetizované Emanuelovým tělem. Jeho kamarádi se pokoušeli otevřít okýnka, ale jakmile jim došlo, že Emanuele je mrtvý, nechali toho. Otevřeli dvířka a nezpěčovali se ranám pěstí do obličeje, které předcházejí každému zatčení. Emanuele byl stočený do klubička, v ruce svíral falešnou pistolí. Takovou tu repliku, které se kdysi říkalo čoklohonka a používala se na venkově k odhánění smeček toulavých psů od kurníků. Hračka používaná, jako by byla pravá.